

RIIGIKOHUS

ÕIGUSTEABE- JA KOOLITUSOSAKOND

**Riigikohtu praktika põhiseaduslikkuse järelevalve asjades
aastal 2018**

Aktuaalse praktika ülevaade

Karin Leichter
kohtupraktika analüütik

Liis Kikas
praktikant

Tartu

2019

Sisukord

1. STATISTILINE ÜLEVAADE	3
2. AKTUAALSE PRAKTIKA ÜLEVAADE	4
2.1. KOHTUTÄITURI PÕHITASU MÄÄRAD (2-15-17249/49, 5-17-11/10).....	4
2.1.1. Võlgniku kohustus tasuda kohtutäituri põhitasu	4
2.1.2. Asjassepuutuvus	4
2.1.3. Riive omandipõhiõigusele	5
2.1.4. Omandipõhiõiguse riive proportsionaalsus	5
2.1.5. Järgnenud otsused ja eriarvamused	6
2.2. KOOSLUSEADUSE RAKENDUSAKTID (5-17-42/9).....	7
2.2.1. Õigustloova akti andmata jätmise põhiseaduspärasuse kontrolli menetlus	7
2.2.2. Rakendusaktide vastuvõtmine	8
2.3. VÄLTIMATUTE KULUTUSE ARVESTAMINE MENETLUSABI ANDMISEL (5-18-1/8)	8
2.3.1. Tsiviil- ja halduskohtumenetluse erisused menetlusabi andmisel.....	8
2.3.2. Eriarvamus (5-18-1/9)	9
2.4. MTÜ REGISTRIST KUSTUTAMINE (2-17-10423/20)	10
2.4.1. Kohtunikuabi pädevus teha kustutamismäärus	10
2.4.2. MTÜ registrist kustutamise menetlus	11
2.4.3. MTÜ kohustus koostada, kinnitada ja esitada majandusaasta aruanne.....	11
2.4.4. Majandusaasta aruande registripidajale esitamise kord	11
2.4.5. Eriarvamused.....	12

1. STATISTILINE ÜLEVAADE

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tegi 2018. aasta 1. jaanuarist 31. detsembrini kokku viis põhistatud lahendit.¹ Riigikohtu üldkogu hindas sätete põhiseaduspärasust kahes lahendis. Nendest üks tehti õiguskantsleri algatatud abstraktse normikontrolli menetluses ning kuus kohtutest edastatud asjades konkreetse normikontrolli menetluses.

Riigikohus tunnistas vaidlusaluse(d) sätte(d) põhiseadusega vastuolus olevaks kolmes kohtuasjas. Ühel juhul tuvastati põhiseadusvastasus mittetulundusühingu majandusaasta aruande esitamise kohustuse regulatsioonis ([2-17-10423/20](#)), teistel juhtudel kohtutäituri põhitasu suuruse määramises ([2-15-17249/49](#) ja [5-17-11/10](#)).

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium jättis taotluse rahuldamata kolmes lahendis: jäätmehoolduseeskirja põhiseaduspärasuse kontrollis ([5-18-2/12](#)), tsiviilkohtumenetluses menetlusabi andmisel vältimatute kulude arvestamise küsimuses ([5-18-1/8](#)) ja kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse põhiseaduspärasuse hindamisel ([5-17-43/12](#)). Taotlus jäeti läbi vaatamata asjas, mis puudutas samasooliste isikute õigussuhete reguleerimist ([5-17-42](#)).

Järgneb ülevaade olulisematest lahenditest, mille Riigikohtu üldkogu või põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium 2018. aastal tegi. **Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti vaid kohtulahendis.** Ülevaates esitatu on informatiivne ega ei ole võrdsustatav Riigikohtu lahendites väljendatud seisukohtadega.

¹ Lisaks tegi põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium määruse asjade liitmiseks ([5-18-5/2](#)), menetluse uuendamiseks ([5-18-3/2](#)) ja asja lõpetamiseks ([5-18-3/6](#)).

2. AKTUAALSE PRAKTIKA ÜLEVAADE

2.1. KOHTUTÄITURI PÕHITASU MÄÄRAD ([2-15-17249/49](#), [5-17-11/10](#))

2.1.1. Võlgniku kohustus tasuda kohtutäituri põhitasu

Kohtutäituri põhitasu regulatsiooni põhiseadusele vastavust käsitleti nii Riigikohtu üldkogu (üldkogu või RKÜK) kui põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi (kolleegium või RKPJK) otsustes. Asjas nr [2-15-17249](#) tegi **üldkogu 25. jaanuaril 2018 otsuse, millega tunnistas kohtutäituri seaduse (KTS) § 35 lg-d 2 ja 3 põhiseadusega (PS) vastuolus olevaks ja kehtetuks.**² Nimetatud asjas alustati võlgniku vastu täitemenetlus ja pärast vabatahtliku täitmistähtaja möödumist kuulutati välja enampakkumine võlgniku ühishüpoteebiga koormatud ning kaasomandisse kuuluva kinnistu müümiseks. Võlgnik leidis maakleri abiga kinnistule ostja ja kinnistu müüdi kohtutäituri loal ning kontrolli all täitemenetluse seadustiku (TMS) § 102 alusel. Eelnevast tulenevalt taotles võlgnik kohtutäiturilt võimalust tasuda pool põhitasust, kuid kohtutäitur ei nõustunud sellega. Kohtutäitur põhjendas, et põhitasu suurus on määratud seadusega ja kohtutäituril on keelatud seda muuta. Samuti ei sõltu tasu müügiviisist ega täitemenetluses tehtud toimingute hulgast ja sisust.

Võlgniku arvates sarnanes olukord vabatahtlikule täitmisele täiemenetluse ajal, mistõttu palus ta maakohtule esitatud kaebuses vähendada kohtutäituri põhitasu vähemalt 50% ulatuses. Nii maa- kui ka ringkonnakohus jätsid kaebuse rahuldamata. **Üldkogu leidis, et avaldaja oli võlgnikuna kohustatud tasuma KTS § 35 lg 2 p 12 ja § 32 lg 5 alusel arvatud kohtutäituri põhitasu.** RKÜK hinnangul tulenes kohustus maksta põhitasu vaidlusaluses summas viidatud sätetest ja kohtutäituri seaduses ei ole alust selle tasu vähendamiseks. Avaldaja ei rahuldanud nõuet vabatahtliku täitmise tähtajal ega täitemenetluse väliselt. Kohtutäituri seadust pole võimalik tõlgendada selliselt, et põhitasu saaks vähendada mõnel muul põhjusel.³ Taolise kohustuse tuvastamise järel asus üldkogu hindama, kas võlgnikku kohustav regulatsioon on põhiseaduspärane.

2.1.2. Asjassepuutuvus

Üldkogu luges KTS § 35 lg 2 p 12 asjassepuutuvaks sätteks, kuivõrd just see säte oli aluseks vaidlustatud põhitasu arvutamisele. Kuna viidatud sättes sisaldub vaid üks paljudest põhitasu määradest, **pidas üldkogu põhjendatuks lugeda asjassepuutuvaks ka KTS § 35 lg 2 p-d 1–11 ja 13–18 ning lg 3.**⁴ Üldkogu selgituste kohaselt välditakse selliselt õigusselgusetut olukorda, kus üldkogu on hinnanud kitsalt ühe põhitasu määra põhiseadusele vastavust, kuid kohtutäituritel, võlgnikel, võlausaldajatel ja kohtutäituri vaidlusi lahendavatel kohtutel jääks püsima kahtlus ülejäänud tasumäärade põhiseaduspärasuses. Lisaks võimaldab KTS § 35 lg-te 2 ja 3 kui terviku põhiseaduspärasuse kontroll ennetada samasisulisi vaidlusi, tagada seeläbi isikute põhiõiguste parem kaitse, hoides ühtlasi kokku kohtute ja menetlusosaliste aega ning

² KTS § 35 lg-d 1 ja 2 tunnistati põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks edasiulatuvalt, st otsuse jõustumine lükati edasi kuue kuu võrra arvates otsuse kuulutamisest. RKÜK lähtus kaalutlustest, et otsuse jõustumisel selle kuulutamisest, ei oleks enam vaidlusalustes sätetes loetletud nõuete puhul võimalik kohtutäituri põhitasu määrata ega sisse nõuda. Samuti võib üldkogu hinnangul niisuguses olukorras osutada praktikas keeruliseks uute täitemenetluste korraldamine. Vt lähemalt RKÜKo 2-15-17249/49, p-d 87–88.

³ RKÜKo 25.01.2018, 2-15-17249/49, p 58.

⁴ Riigikohus on ka varasemalt lugenud asjassepuutuvaks kogu sätte, mitte üksnes konkreetset asjas vaidluse lahendamisel asjassepuutuva sätte, vt RKÜKo 26.04.2016, 3-2-1-40-15, p-d 36–38; RKPJKo 10.12.2013, 3-4-1-20-13, p-d 43–46.

kulusid. Üldkogu ei seadnud kahtluse alla KTS § 35 lg 5 põhiseaduspärasust, kuna see säte ei sisalda iseseisvat tasumäära.⁵

2.1.3. Riive omandipõhiõigusele

Kohtutäituri tasu maksmise kohustus riivab tasu maksmata kohustatud isiku PS §-ga 32 tagatud omandipõhiõigust. PS § 32 on üldine varalisi õigusi kaitsev norm, mille kaitse ulatub kinnis- ja vallasasjade kõrval ka rahaliselt hinnatavatele õigustele ja nõuetele. **KTS § 35 lg-te 2 ja 3 alusel võlgnikult nõutav kohtutäituri põhitasu kujutab endast võlgnikule PS § 32 lg-ga 2 tagatud omandi valdamise, kasutamise ja käsutamise vabaduse riivet.**⁶

Asjas nr 2-15-17249 on menetlusosalised riive eesmärkidena näinud vajadust tagada täitemenetluse kättesaadavus ja rahastada selleks isemajandavat kohtutäituri süsteemi riigieelarvelisi vahendeid kasutamata. Kitsamalt on eesmärk motiveerida võlgnikke täitma vabatahtlikult oma kohustusi ja täituri pingutama selle nimel, et sissenõudjate nõuded saaksid täidetud võimalikult suures ulatuses. Üldkogu seisukoha järgi on need eesmärgid taandatavad riigi kohustusele luua eelkõige võlausaldajate omandipõhiõiguse kaitseks toimiv täitesüsteem. Toimiv täitesüsteem kaitseb ka võlgnikke nõuete n-õ eraviisilise sundtäitmise eest. Üldkogu hinnangul on KTS § 35 lg-d 2 ja 3 formaalselt põhiseaduspärased ja sätete eesmärgi saab pidada põhiseadusega kooskõlas olevateks.⁷

2.1.4. Omandipõhiõiguse riive proportsionaalsus

Üldkogu pidas KTS § 35 lg-d 2 ja 3 sobivateks ja vajalikeks eesmärkide saavutamisel, asudes seejärel riive mõõdukuse hindamisele. Täpsemalt oli küsimus selles, kas vaidlusalused tasumäärad⁸ on nende kehtestamise eesmärgi arvesse võttes liiga kõrged. **Üldkogu leidis, et vaidlusalused tasumäärad on liiga kõrged, võttes arvesse üldist majanduslikku konteksti ja eelkõige sissetulekuid iseloomustavaid näitajaid.** Tasumääradega sätestatud ulatuses tasude maksmine vähendab oluliselt võlgnike vara ja kujutab endast seetõttu intensiivset omandiõiguse riivet.⁹

Üldkogu hinnangul ei vähenda riive intensiivsust asjaolu, et täitemenetluse kulu on üldjuhul ette teada ja ennetatav. Samuti ei ole riive intensiivsusele mingit mõju KTS § 32 lg-st 4 tulenevast võimalusest vabaneda vabatahtliku täitmise korral suurest osast täitekuludest või TMS §-s 45 sätestatud võimalusest peatada või ajatada sissenõutava kohtutäituri tasu maksmist.¹⁰ Üldkogu rõhutas, et kohtutäituri põhitasu on lõivule sarnanev avalik-õiguslik kohustus, mille eesmärk on katta konkreetse avalik-õigusliku soorituse kulud. Nende kulude hulka kuuluvaks tuleb lugeda ka kohtutäituri ja tema büroo töötajate mõistlik töötasu ning muud mõistlikud ja vajalikud kulutused. Täitemenetluste ristsubsideerimine ehk täitemenetluse või -toiminguga kaasneva kulu katmine muu täitemenetluse või -toimingu eest saadavast tulust on

⁵ RKÜKo 25.01.2018, 2-15-17249/49, p-d 60–64.

⁶ Samas, p 66. Üldkogu nentis täiendavalt, et lisaks tasu maksmata kohustatud isikule võivad tasumäärad riivata sissenõudjate omandiõigust. Täituri põhitasu koos muude täitekuludega arvatakse täitemenetluse tulemusena saadud summast maha eelisjärjekorras (TMS § 106 lg 2 teine lause ja § 174 lg 2). Kuigi eelisjärjekorras maha arvatava põhitasu ulatuses jääb sissenõudjale alles nõue võlgniku vastu, võib nimetatud nõude sissenõudmine lõplikult ebaõnnestuda võlgnikul vara puudumise tõttu, RKÜKo 25.01.2018, 2-15-17249/49, p-d 66–67.

⁷ RKÜKo 25.01.2018, 2-15-17249/49, p-d 68–70.

⁸ Vaidlusalused tasumäärad ulatuvad 566 eurost 40 sendist koos käibemaksuga 3201-eurose nõudesumma korral 27 609 euro 60 sendi ja suuremate summadeni 575 000-eurose ja suurema nõudesumma puhul.

⁹ RKÜKo 25.01.2018, 2-15-17249/49, p 73.

¹⁰ Samas, p-d 76–78.

siiski lubatav, kuid see võimalus pole põhiseaduslikult piiratu. See tähendab, et põhitasu määrad ei tohi olla ülemäära kõrged võrreldes vastavate nõuete täitmise eeldatavate kuludega.¹¹

Üldkogu leidis, et kehtivate tasumäärade ja üldisemalt tasustamise süsteemi puhul on tasu saamine tagatud isegi siis, kui täiteasi ei olnud keerukas või kohtutäituri tegevus polnud hoolas ja põhjalik. Samuti rõhutas üldkogu, et ei saa luua ühest seost sellega, et mida suurem on sissenõude summa, seda suuremad on sellise nõude menetlemise kulud. Tasumäärad ei saa muutuda sanktsiooniks selle eest, et võlgnik ei täitnud nõuet vabatahtlikult. **Kokkuvõttes ei saa üldkogu hinnangul kohustust maksta kohtutäituri põhitasu vaidlusalustes määrades pidada mõõdukaks abinõuks eesmärkide saavutamiseks.**¹²

2.1.5. Järgnenud otsused ja eriarvamused

Eeltoodud osaotsusele kirjutas eriarvamuse nr [2-15-17249/50](#) riigikohtunik Hannes Kiris, kelle hinnangul ei ole KTS § 35 lg 2 p 12 vastuolus põhiseadusega ning üldkogu tunnistas alusetult põhiseaduse vastaseks ja kehtetuks KTS § 35 lg 2 p-d 1–11 ja 13–18 ning lg 3. Eriarvamuse kohaselt ei leia üldkogu otsusest selgitust, miks tuleb KTS § 35 lg 2 p-s 12 sätestatud tasumäär lugeda liiga kõrgeks või ülemäära kõrgeks, samuti puudub põhjendus selle kohta, milline võiks olla see määr, mis vastab vaidlusaluse asjas olevale nõude summale.¹³

1. veebruaril 2018. a tegi RKPJK otsuse nr [5-17-11/10](#), mille keskmes oli KTS § 35 lg 2 p 15 põhiseadusele vastavuse küsimus. RKPJK lähtus eelnevalt käsitletud Riigikohtu üldkogu otsusest nr 2-15-17249/49, millega tunnistati KTS § 35 lg 2 tervikuna põhiseaduse vastaseks, ja tunnistas KTS § 35 lg 2 p 15 põhiseaduse vastaseks ja kehtetuks.¹⁴

21. septembril 2018 tegi Riigikohtu üldkogu otsuse nr [2-15-17249/53](#), millega tühistati ringkonnakohtu määrus, rahuldati määruskaebus, tühistati kohtutäituri otsus ja kohustati kohtutäiturit kaebust uuesti läbi vaatama. Nimetatud otsuse tegemise ajaks olid jõustunud osaotsus (2-15-17249/49) ja kohtutäituri seaduse muudatused, millega kehtestati muu hulgas uued kohtutäituri tasu määrad. Rakendussätteid seadusandja ei kehtestanud. Üldkogu leidis, et kuna kohtutäitur lähtus tasu määramisel sätetest, mis on tunnistatud põhiseadusega vastuolus olevateks, ning nende asemel on seadusandja kehtestanud teistsugused tasumäärad, tuleb kohtutäituri vaidlustatud otsus tühistada ja kohtutäitur peab avaldaja kaebuse uuesti lahendama. Avaldaja kaebuse uuel läbivaatamisel tuleb kohtutäituri lähtuda kehtivatest tasumääradest.¹⁵

Üldkogu otsusele nr 2-15-17249/53 kirjutas eriarvamuse nr [2-15-17249/54](#) riigikohtunik Ivo Pilving. Eriarvamuse kohaselt võib viidatud üldkogu otsus tekitada edaspidi märkimisväärset segadust Riigikohtu otsuste tagasiulatuva jõu tähenduse mõistmisel. Tunnistades osaotsuses kohtutäituri seaduse varasema redaktsiooni põhiseadusvastaseks ja kehtetuks ainult edasiulatuvalt 25. juulist 2018 alates, otsustas üldkogu, et kõigile puudustele vaatamata on see seadus kuni 25. juulini 2018 hädanormistikuna põhiseaduspärane ning et seda tuleb järelikult kohaldada ka kõigis senistes ning lisaks veel ka vahepealsest perioodist võrsuvates kohtuasjades juhul, kui seadusandja ei määra teisiti. Kohaldades kohtutäituri seaduses jõustunud muudatusi asjas 2-15-17249/53 vaidluse all olevale varasemale tasukohustusele, omistab Riigikohus uuele seadusele Riigikogu tahte vastaselt tagasiulatuva jõu. Jättes avaldaja suhtes kohaldamata kohtutäituri seaduse varasema redaktsiooni omistab üldkogu ka enda

¹¹ RKÜKo 25.01.2018, 2-15-17249/49, p-d 80–81.

¹² Samas, p-d 82–86.

¹³ RKÜKo 25.01.2018, 2-15-17249/49, riigikohtunik H. Kirise eriarvamus, p 5.

¹⁴ RKPJKo 01.02.2018, 5-17-11/10, p 16.

¹⁵ RKÜKo 21.09.2018, 2-15-17249/53, p 10.

osaotsusele käesolevas tsiviilasjas tagasiulatuva jõu, mis osaotsuses endas ometi sõnaselgelt välistati.¹⁶ Eriarvamusega ühines ka riigikohtunik Hannes Kiris.¹⁷

2.2. KOOSLUSEADUSE RAKENDUSAKTID ([5-17-42/9](#))

Tallinna Halduskohtusse jõudis kaebus, milles paluti välja mõista riigivõimu tegevusetusega, st samasooliste isikute õigussuhete reguleerimata jätmisega tekkinud mittevaraline kahju. Alternatiivselt palus kaebaja tuvastada samasooliste isikute õigussuhete reguleerimata, tunnustamata ja kaitseta jätmise õigusvastasuse. Halduskohus oli seisukohal, et kooseluseadus on jõustunud ning KooS §-st 26 koostoimes PS §-dega 13 ja 1 tuleneb riigi kohustus kõrvaldada õigusselgusetus küsimustes, mida kooseluseadus ei reguleeri. Tallinna Ringkonnakohus edastas Riigikohtule põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamiseks otsuse, millega tunnistati kooseluseaduse (KooS) rakendusaktide andmata jätmise õigusvastaseks ja põhiseadusega vastuolus olevaks.

2.2.1. Õigustloova akti andmata jätmise põhiseaduspärasuse kontrolli menetlus

RKPJK selgitas, et õigustloova akti andmata jätmise põhiseaduspärasust kontrollides hindab Riigikohus seda, kas õiguskorras on **põhiseadusvastane lünk**. Alus kontrollida õigustloova akti andmata jätmise vastavust põhiseadusele PSJKS § 2 punkti 1 mõttes saab esineda eelkõige siis, kui ilmnenuid regulatsioonilünka ei ole võimalik ületada õigusteaduses ja kohtupraktikas tunnustatud tõlgendamismeetodite abil ning regulatsiooni kehtestamist nõuab seadusandjalt põhiseadusest tulenev positiivne kohustus.¹⁸

Kolleegium rõhutas, et parlamendil on seadusloome vallas ulatuslik otsustusruum, kas ja milliseid õigussuhteid mil viisil reguleerida, pidades seejuures ka silmas üksikus parlamendikoosseisus esindatud poliitiliste jõudude maailmavaatelisi seisukohti. PS §-s 4 sätestatud võimude lahususe põhimõttest tulenevalt saab kohtu pädevus nõuda parlamendilt teatud normide kehtestamist olla vaid piiratud ulatusega.¹⁹

Riigikohus selgitas, et kuigi õigustloova akti andmata jätmise põhiseaduspärasuse kontrolli puhul puudub õigustloov akt või norm, mille põhiseaduspärasust hinnata, laienevad **ka sellele menetlusele need põhimõtted, mida rakendatakse õigustloova akti põhiseaduspärasuse hindamisel**. Sellest tulenevalt saab Riigikohus konkreetse normikontrolli menetluses PSJKS § 15 lõike 1 punkti 2¹ alusel tunnustada põhiseadusvastaseks õigustloova akti andmata jätmise üksnes siis, kui õigustloova akti andmata jätmise ehk põhiseadusvastane lünk oli kohtuasja lahendamisel **asjassepuutuv**.²⁰

Kolleegiumi hinnangul peab **õigustloova akti andmata jätmise põhiseaduslikkuse kontrolli algatav kohus põhjendama, milline oli põhiseadusest tulenev positiivne kohustus ning kuidas seadusandja seda regulatsiooni kehtestamata jätmisega rikkus**. Samuti tuleb ära näidata, kas ja kuidas selle rikkumise tuvastamine oli vajalik konkreetse kohtuasja lahendamiseks. Seega peab kohtulahendist nähtuma, et põhiseadus nõuab kohtuasja esemeks olevate eluliste asjaolude reguleerimist. Menetlust algatav kohus peab seejuures ära näitama

¹⁶ RKÜKo 21.09.2018, 2-15-17249/53, riigikohtunik Ivo Pilvingu eriarvamus, p 2.

¹⁷ RKÜKo 21.09.2018, 2-15-17249/53, riigikohtunik Hannes Kirise eriarvamus.

¹⁸ RKPJKm 10.04.2018, 5-17-42/9, p 25.

¹⁹ Samas, p 26.

²⁰ Samas, p 29.

konkreetses põhiseadusvastases lünga ega saa piirduda üldise seadusandjale adresseeritud suunisega kehtestada mingi õigustloov akt.²¹

2.2.2. Rakendusaktide vastuvõtmine

Kolleegium nõustus halduskohtuga, et kooseluseadus on jõustunud – KooS § 26 nägi ette kooseluseaduse jõustumise tähtaja, seadmata seaduse jõustumist sõltuvusse rakendusaktidest.²² Kolleegium jõudis seisukohale, et **KooS §-st 26 ei saa tuleneda seadusandja kohustust reguleerida kooselulepingu sõlminud samasooliste isikute õigusi ja kohustusi**. Seda põhjusel, et **seadusandja kohustus võtta vastu õigustloov akt saab tuleneda üksnes põhiseadusest**.

Põhiõiguse rikkumise tuvastamiseks tuleb aga hinnata, kas olemasolev õiguslik regulatsioon tagab nõutud taseme või on mingid elulised asjaolud põhiseadusvastaselt jäetud reguleerimata. Kolleegiumi hinnangul ei ole ringkonnakohus põhjendanud, milline on põhiseadusvastane lünk samasooliste kooselus elavate isikute era- või perekonnaelu regulatsioonis ehk milliste eluliste asjaolude reguleerimata jätmine on põhiseadusega vastuolus. Halduskohus küll sedastas, et puuduliku õigusliku regulatsiooni tõttu on kaebaja igapäevane elukorraldus takistatud,²³ kuid kohtud pole hinnanud, kas puudusi õiguslikus regulatsioonis oleks võimalik ületada põhiseaduskonformse tõlgendamisega, ega põhjendanud, et olemasolev regulatsioon jääb alla põhiseaduslikult nõutava taseme.²⁴ Eelnevalt tulenevalt polnud kolleegiumi arvates võimalik hinnata, kas õigustloova akti andmata jätmine oli kohtuasja lahendamisel asjassepuutuv. **Kolleegium leidis, et taotlus pole lubatav ja jättis ringkonnakohtu taotluse PSJKS § 11 lg-le 2 tuginedes läbi vaatamata.**

2.3. VÄLTIMATUTE KULUTUSE ARVESTAMINE MENETLUSABI ANDMISEL ([5-18-1/8](#))

Asjas nr 5-18-1/8 jättis Riigikohus rahuldamata ringkonnakohtu taotluse tunnistada põhiseaduse vastaseks tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 182 lg 2 p 1 osas, milles see ei võimalda kohtul isiku sissetulekust maha arvata sättes nimetatuid kulutusi (kulutused toidule ja ravimitele). Ringkonnakohus tugines oma argumentides RKÜK otsusele asjas nr 3-3-1-35-15, millega tunnistati põhiseaduse vastaseks TsMS § 182 lg 2 p-ga 1 sõnastuselt samane halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS) § 112 lg 1 p 1.

2.3.1. Tsiviil- ja halduskohtumenetluse erisused menetlusabi andmisel

Kolleegium nõustus ringkonnakohtuga, et TsMS § 182 lg 2 p-st 1 tuleneb piirang, mis välistab sättes nimetatute kulutuste arvesse võtmise menetlusabi andmise üle otsustamisel. Selle piirangu rakendamise tõttu ei saanud konkreetse asja kostjatele menetlusabi anda ehk neid ei saanud vabastada riigilõivu tasumisest vastuhagi esitamisel. Samuti oli kolleegium ühte meelt RKÜK otsusega asjas nr 3-3-1-35-15 selles, et sarnaselt halduskohtumenetluses kehtinud

²¹ RKPJKm 10.04.2018, 5-17-42/9, p 30.

²² Samas, p 32.

²³ Täpsemalt sedastas halduskohus, et puuduliku õigusliku regulatsiooni tõttu on kaebaja igapäevane elukorraldus takistatud ning muudetud võrreldes teiste lapsevanematega oluliselt keerulisemaks ja ebamugavamaks, kooselulepingust tulenevaid andmeid ei ole võimalik regulatsiooni puudumise tõttu kanda rahvastikuregistrisse, mistõttu puuduvad kaebajal sotsiaalsed tagatised, sh õigus saada lapsehoolduspuhkust, toitjakaotuspensioni, matusetootust, esitada ühist tuludeklaratsiooni, samuti ei ole lapsendamisel võimalik kanda hooldusõigust registrisse (RKPJKm 10.04.2018, 5-17-42/9, p 37).

²⁴ Samas, p-d 36–37.

piiranguga riivab ka tsiviilkohtumenetluse kõnealune piirang PS § 15 lg-st 1 tulenevat kohtusse pöördumise õigust.

Samas on kolleegiumi hinnangul tsiviilkohtumenetluse ja halduskohtumenetluse vahel olulised erinevused, mille tõttu ei saa kohtusse pöördumise põhiõiguse kõnealust riivet pidada tsiviilkohtumenetluses ebamõõdukaks. Esiteks tuleb kõnealuses asjas lisaks menetlusökonoomiale vaadelda riive teise eesmärgina menetlusosaliste õigusemõistmise kulutuste kandmisest osavõtu tagamist, samas kui halduskohtumenetluse puhul oli selleks eesmärgiks jätta menetluskulud vaid osaliselt menetlusosaliste kanda.²⁵ Teiseks tuleb riive mõõdukuse hindamisel pidada menetlusosaliste õigusemõistmise kulutuste kandmisest osavõtu põhimõtet halduskohtumenetlusega võrreldes kaalukamaks. Kui halduskohtumenetluses on tegemist sekundaarse ja väikese kaaluga eesmärgiga, siis hagimenetluses kantakse vähemalt rahaliste vaidluste puhul riigi tehtavad kulud õigusemõistmisele eelkõige menetlusosaliste endi makstavate lõivude arvelt, st teised maksumaksjad ei pea seda menetlust vähemalt üldjuhul finantseerima. Kolmandaks puudus halduskohtumenetluses võimalus määrata riigilõivu tasumine osamaksetena ka juhul, kui menetlusabi taotleja majandusliku seisundi tõttu ei olnud alust talle menetlusabi anda.²⁶

Kolleegiumi hinnangul seisneb **olulisim erinevus** RKÜK otsuse ajal kehtinud halduskohtumenetluse sätestest TsMS § 181 lg-s 3¹, millega on kohtule antud võimalus nõuda riigilõivu tasumist osamaksetena kohtu äranägemisel määratud tähtaja jooksul. Nimetatud sättes on kohtutele antud avar otsustusvabadus osamaksete suuruse ja tasumise tähtaegade määramisel koos selle üle toimuva kohtuliku kontrolliga vähendab kolleegiumi hinnangul arvestatavalt kohtusse pöördumise õiguse riive intensiivsust. Kui aga isik ei nõustu osamaksete suuruse või tasumise graafikuga, siis on tal võimalik TsMS § 191 lg 1 alusel esitada TsMS § 181 lg 3¹ kohaldamise määruse peale määruskaebus. **Kolleegium leidis, et TsMS § 182 lg 2 p-s 1 sätestatud piirang, mis välistab selles sättes nimetatata vältimatute kulutuste arvesse võtmise menetlusabi andmise üle otsustamisel, ei riku PS § 15 lg-s 1 sätestatud õigust pöörduda kohtusse, mistõttu ei ole vaidlusalune säte ka põhiseadusega vastuolus.**²⁷

2.3.2. Eriarvamus (5-18-1/9)

Asjas nr 5-18-1 jäi eriarvamusele riigikohtunik Jüri Pöld, kelle arvates pole vaidlusaluse sätte puhul tsiviilkohtumenetluse ja halduskohtumenetluse materiaalses kitsikuses elavate menetlusosaliste erinev kohtlemine põhjendatud, sest põhiseaduse § 15 lg-ga 1 tagatud kohtusse pöördumise õigus ja § 24 lg-ga 5 tagatud edasikaebeõigus on ühtviisi põhiõigus nii eraõiguslikes vaidlustes kui ka avalikõiguslikes vaidlustes. Lisaks sellele on seadusandja otsustada, millises kohtumenetluses üks või teine vaidlus lahendatakse. Puudust kannatava isiku kohtusse pöördumise õigus või edasikaebeõigus peaks olema ühtviisi tagatud mõlemas kohtumenetluses. Samuti ei nõustunud eriarvamus sellega, et riigilõivu tasumine osamaksetena saab juba eelduslikult kompenseerida seda, et vaidlusalune säte ei võimalda väikese sissetulekuga isiku puhul vältimatute püsikulustena arvesse võtta kulutusi toidule ja muid vaidlusaluses sättes nimetatata kulusid. Osamaksetena lõivu tasumisel tuleb arvesse võtta ka seda, et mida väiksemad on osamaksed ja mida pikem on osamaksete tasumise periood, seda suurema osa moodustavad tasumisele kuuluva riigilõivu summast pangale makstavad ülekandetasud.²⁸

²⁵ Vt RKÜKo 12.04.2016, 3-3-1-35-15, p-d 32, 35 ja 45.

²⁶ RKPJKo 12.04.2018, 5-18-1/8, p 16.

²⁷ Samas, p-d 16–17.

²⁸ RKPJKo 12.04.2018, 5-18-1/8, riigikohtunik Jüri Põllu eriarvamus, p 6.

2.4. MTÜ REGISTRIST KUSTUTAMINE ([2-17-10423/20](#))

Asjas nr 2-17-10423 tunnistas üldkogu põhiseaduse vastaseks ja kehtetuks „Kohtu registriosakonna kodukorra“²⁹ § 26 lg 1 ja § 34 lg 12 osas, milles muul viisil kui elektrooniliselt Registrate ja Infosüsteemide Keskuse veebilehe <https://ettevotjaportaal.rik.ee/> aruandluskeskkonna kaudu esitatud mittetulundusühingu (MTÜ) majandusaasta aruande esitamisel ei teavitata aruande esitajat vajadusest esitada aruanne nõuetekohases vormis ega määrata talle selleks tähtaega ega tagastata eraldi taotlusega ka aruannet. Nimelt tegi Tartu Maakohtu registriosakonna kohtunikuabi määruse, millega otsustas MTÜ-de ja sihtasutuste registrist kustutada MTÜ, mis polnud kuue kuu jooksul hoiatuse tegemisest esitanud registripidajale nõutavaid majandusaasta aruandeid ega teatanud ka mõjuvat põhjust, mis takistab aruannete esitamist.

Asja lahendamisel tekkis tsiviilkolleegiumi kogu koosseisul kahtlus mitme sätte põhiseadusele vastavuses. Esiteks leiti, et PS § 48 lg-tega 1 ja 4 võib vastuolus olla mittetulundusühingute seaduse (MTÜS) § 36 lg-ga 1 ja raamatupidamisseaduse (RPS) § 2 lg-ga 2 ja § 14 lg-ga 1 osas, milles need näevad ette, et MTÜ, kes ei tegutse avalikes huvides ega tegele majandustegevusega, peab igal aastal koostama majandusaasta aruande, ja selle kohustuse täitmata jätmise korral võib ühingu registrist kustutada. Teiseks leiti, et PS §-ga 40, § 45 lg-ga 1 ning § 48 lg-tega 1 ja 4 võib vastuolus olla MTÜ-de majandusaasta aruande avalikustamise nõue. Kolmandaks, PS § 48 lg-tega 1 ja 4 võib vastuolus olla kohustus esitada majandusaasta aruanne elektrooniliselt. Neljandaks tõstatas kolleegium küsimuse selle kohta, kas kohtunikuabi pädevus otsustada MTÜ registrist kustutamine (TsMS § 595 lg 1 ja MTÜS § 361 lg 3) on kooskõlas PS § 48 lg-ga 4 ja § 146 esimese lausega.³⁰

2.4.1. Kohtunikuabi pädevus teha kustutamismäärus

Esmalt, enne vaidlusaluste sätete põhiseaduspärasuse kontrolli, selgitas üldkogu, et kohtunikuabil oli tulenevalt TsMS § 595 lg-st 1 ja MTÜS § 361 lg-st 3 pädevus teha klubi registrist kustutamise määrus. Samuti leidis üldkogu, et seaduses eristatakse juriidilise isiku sundlõpetamist ja registrist kustutamist ning kohtunikuabi pidanuks andma asja kohtunikule üle vaid siis, kui tulnuks korraldada ka likvideerimismenetlus.³¹

Üldkogu hinnangul on vaidlustatud registrist kustutamise määruse tegemise õiguse kohtunikuabile delegeerimine põhiseaduspärane. Üldkogu leidis, et PS § 48 lg-t 4 tuleb tõlgendada koostoimes PS § 146 esimese lausega, millest tulenevalt peab kohtunik lahendama üksnes sellised PS § 48 lg 4 järgsed asjad, mis on ühtlasi hinnatavad õigusemõistmisena PS § 146 esimese lause mõttes. Üldkogu hinnangul pole MTÜ registrist kustutamine MTÜS § 361 lg 3 alusel toiming, mis on hinnatav õigusemõistmisena PS § 146 esimese lause mõttes.³² Seetõttu võis selle teha kohtuniku asemel kohtuametnikuks olev kohtunikuabi.³³

Olukorras, kus MTÜ on jätnud majandusaasta aruande seaduses sätestatud ajaks esitamata, näeb MTÜS § 361 ette kindlad registripidaja toimingud, kuid need toimingud on tehnilised ega eelda sisuliste õiguslike hinnangute andmist. MTÜ registrist kustutamisel on kohtunikuabil

²⁹ Justiitsministri 19. detsembri 2012. a määrusega nr 60 kinnitatud „Kohtu registriosakonna kodukord“.

³⁰ RKÜKo 02.10.2018, 2-17-10423/20, p-d 9.1–9.4.

³¹ Samas, p-d 22–24.

³² Üldkogu selgitas otsuse 2-17-10423/20 p-s 35, et registrimenetluses ei lahendata õigusvaidlusi poolte vahel ja registriasjade kohtus hagita menetluses lahendamine on eelkõige otstarbekusel põhinev seadusandja otsustus, tagamaks registrikannete ja -menetluse usaldusväärsus ja autoriteet ning menetluse tõhusus ja kiirus.

³³ RKÜKo 02.10.2018, 2-17-10423/20, p 37.

kaalutusõigus, kuid taoline piiratud kaalutusõigus ei muuda ühingu registrist kustutamist veel õigusemõistmiseks.³⁴

2.4.2. MTÜ registrist kustutamise menetlus

Üldkogu arvates on põhiseaduspärane ka MTÜ majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu registrist kustutamise menetluskord. Tagatud on õigus korraldusele ja menetlusele ja menetlus ei ole üleliia koormav. Seega on järgitud mh PS §-dest 13–15 tulenevaid põhiõigusi. Menetluses on tagatud MTÜ-le teavitamine menetluse algusest, piisavad tähtajad puuduse kõrvaldamiseks (aruande esitamiseks), samuti kaebeõigus.³⁵

2.4.3. MTÜ kohustus koostada, kinnitada ja esitada majandusaasta aruanne

Majandusaasta aruande koostamise ja kinnitamise eesmärk on üldkogu arvates esmalt tagada MTÜ liikmetele võimalus kontrollida juhatuse tegevust ja veenduda ühingu majanduslikus seisus, samuti saab selle eesmärk olla MTÜ vara kasutamise läbipaistvus tagamine. Veel on majandusaasta aruande koostamise ja kinnitamise ning registripidajale esitamise eesmärk tagada registriandmete asjakohasus ja korrastatus, mittetulundussektori majandustegevuse läbipaistvus ja usaldusväarsus. Üldkogu arvates on need eesmärgid legitiimsed.³⁶

Üldkogu leidis, et majandusaasta aruande koostamise kohustuse panemine MTÜ-dele, kes ei tegutse avalikes huvides ega tegele majandustegevusega ega ole ka eritüübilised isikuühendused, on proportsionaalne ühinemisvabaduse piirang. Ebamugavused, mis aruande koostamise kohustus MTÜ-dele kaasa toob, on üldkogu arvates tasakaalus kasuga, mida selle kohustuse täitmisest saavad ühingu liikmed, võimalikud võlausaldajad ja lepingupartnerid ning riik. Ühetaolise aruandluskohustuse kehtestamine kõikidele MTÜ-dele hoiab ära erisuste rakendamisega riigile kaasneva suurema halduskoormuse ja väldib segadust.³⁷ Üldkogu lisas, et riivet ei saa pidada intensiivseks, kuivõrd aruande koostamine on jõukohane vähemalt minimaalsete raamatupidamisoskustega isikule – see on kohustusliku raamatupidamise jätkuks. Samuti, on võimalik tegutseda uues vormis, kui MTÜ vormiga kaasnev aruandluskohustus käib üle jõi või ei meeldi. Viimaks leidis üldkogu, et aruande koostamata jätmisel ei ole registrist kustutamine automaatne tagajärg, kuivõrd ühing kustutatakse registrist alles pärast pikka menetlust.³⁸

Majandusaasta aruande registripidajale esitamise ja avalikustamise nõude eesmärgid on üldkogu arvates põhimõtteliselt samad aruande koostamisega, v.a eesmärk tagada MTÜ liikmetele võimalus saada teavet MTÜ tegevuse kohta. Seega on üldkogu hinnangul ka need eesmärgid legitiimsed ning aruande esitamise kohustusest tekkivat riivet ei saa pidada intensiivseks (kaasnevaid ebamugavusi ülemäärateks).³⁹

2.4.4. Majandusaasta aruande registripidajale esitamise kord

Kohustus esitada majandusaasta aruanne elektrooniliselt veebilehe vahendusel aruandluskeskkonnas või notari kaudu riivab PS § 48 lg-s 1 sätestatud ühinemisvabaduse üheks osaks olevat ühingu tegutsemisvabadust. Üldkogu arvates pole taoline regulatsioon mõõdukas, kuivõrd see koormab PS § 48 lg-s 1 järgset ühinemisvabadust ebaproportsionaalselt. Üldkogu hinnangul on probleem selles, et seadus ei näe ette, et MTÜ-le tuleb teatada, et aruanne, mille

³⁴ RKÜKo 02.10.2018, 2-17-10423/20, p-d 37.1–37.2.

³⁵ Samas, p-d 39–40.

³⁶ Samas, p 45.

³⁷ Seejuures märkis üldkogu, et riik võiks sarnaselt äriühingute jaoks kehtivate normidega siiski kaaluda erineva raamatupidamise reeglistiku kehtestamist ka eri suuruse ja tegevuse ulatuse ning iseloomuga MTÜ-de jaoks.

³⁸ RKÜKo 02.10.2018, 2-17-10423/20, p-d 46–46.5.

³⁹ Samas, p 49.

ta esitas e-posti teel või paberil, ei ole nõuetekohane, samuti selles, et ei määrata tähtaega aruande nõuetekohaseks esitamiseks ning sellist aruannet ka (eraldi taotluseta) ei tagastata. Aruande heauskselt esitanud isik ei tea, kas tema aruanne võeti vastu, ja võib puudusest teada saada alles registrist kustutamise hoiatuse saamisel. Seega ei anta võimalust puudus kõrvaldada, nagu see on üldiselt ette nähtud tsiviilkohtumenetluses (TsMS § 340¹) ja mis on üldiselt omane õiglasele menetlusele. Seda eriti olukorras, kus aruande esitamata jäetuks lugemisele võib järgneda MTÜ kustutamine registrist või trahvimine. **Eelneva põhjal tunnistas üldkogu põhiseaduse vastaseks ja kehtetuks kodukorra § 26 lg 1 ja § 34 lg 1² osas, milles isikut, kes on MTÜ majandusaasta aruande esitanud muul viisil kui elektrooniliselt aruandluskeskkonna (ettenähtud veebilehe) kaudu, ei teavitata vajadusest esitada aruanne nõuetekohases vormis ega määrata talle selleks tähtaega ega tagastata (eraldi taotluseta) ka aruannet.** Samuti tühistas Riigikohus maakohtu kohtunikuabi ja ringkonnakohtu määrused ja rahuldab Riigikohtule esitatud määruskaebuse.⁴⁰

2.4.5. Eriarvamused

Asjas nr 2-17-10423 kirjutati viis eriarvamus. Riigikohtunik Jüri Pöld nõustus eriarvamus nr [2-147-10423/22](#) üldkogu seisukohaga, et kohtunikuabil on põhiseaduspärane pädevus MTÜ registrist kustutamisel. Samas ei nõustunud Jüri Pöld selle seisukoha kasuks esitatud üldkogu kõigi põhjendustega, öeldes, et MTÜ registrist kustutamine on tema sundlõpetamine põhiseaduse § 48 lg 4 mõttes, sest MTÜS § 2 lg 1 järgi lõpeb mittetulundusühingu õigusvõime MTÜ kustutamisega registrist. Erinevalt üldkogu enamusest leiti eriarvamus, et õiguserikkumise, sh majandusaasta aruande esitamata jätmise eest MTÜ registrist kustutamine on igal juhul õigusemõistmine sõltumata sellest, kuidas asi jõuab otsustaja lauale ja missugune on otsustajale seadusega antud kaalutusruum. Õigusemõistmine on võimalik ka siis, kui seadus otsustajale kaalutusruumi üldse ei anna. Vahel on ka ilma kaalutusruumita õigusemõistmine põhiseaduspärane. Õigusemõistmisega on tegemist ka siis, kui õiguslikku vaidlust polegi, näiteks õiguserikkumise omaks võtmise korral. PS § 146 esimese lause nõue on täidetud, kui kohtunikuks mitteoleva kohtuametniku otsustuse õiguspärasus on kohtumenetluse seadusega ettenähtud korras esitatud määruskaebusega allutatud kohtuniku kontrollile.⁴¹

Riigikohtunik Eerik Kergandberg nõustus eriarvamus nr [2-17-10423/21](#) Jüri Põllu eriarvamus esitatud seisukohtadega, lisades, et tõdemus, mille kohaselt kaalutusõigus ei ole mingi tegevuse õigusemõistmisena käsitlemise ainumäärav tunnus, ei tähenda selle eitamist, et absoluutselt valdaval enamikul juhtudest siiski peab õigusemõistmisel olemuslikult kaalutusvõimalus olema olema. Eerik Kergandberg rõhutas ka seda, et PS § 146 sätestatud „õigust mõistab kohus“ tähendab põhiseaduse mõttes üksnes seda, et lõppkokkuvõttes otsustab riigis õigusliku vaidlusküsimuse õigusrahu tagavalt kohus. Nendest sõnadest ei tule keeldu delegeerida õigusemõistmist kohtust ja kohtunikonnast väljapoole.⁴²

Eriarvamus nr [2-17-10423/24](#) juhtisid riigikohtunikud Nele Parrest ja Ivo Pilving mõiste „kohtu“ sisustamisel tähelepanu sellele, et üht ja sama põhiseaduse terminit tuleks erinevates normides mõista ühtemoodi. Senine Eesti õiguspraktika on lähtunud arusaamast, et põhiseaduses sisalduvat viidet kohtule tuleb mõista PS §-s 147 sätestatud tagatise omavatest kohtunikest moodustuva institutsioonina. Kohtule kui põhiseaduslikule institutsioonile põhiseadusega pandud ülesanded annavad ühest küljest garantii seadusandja liigse sekkumise vastu kohtule põhiseadusega tagatud pädevusse. Teisalt aga piiravad need ka seadusandja võimalusi panna kohtule lisaülesandeid, sest lisaülesanded ei või takistada ega raskendada

⁴⁰ RKÜKo 02.10.2018, 2-17-10423/20, p-d 59–60.

⁴¹ RKÜKo 02.10.2018, 2-17-10423/20, riigikohtunik Jüri Põllu eriarvamus, p-d 2–4; vt ka RKÜKo 04.02.2014, 3-4-1-29-13.

⁴² RKÜKo 02.10.2018, 2-17-10423/20, riigikohtunik Eerik Kergandbergi eriarvamus, p-d 1 ja 4.

põhiseadusest tulenevate ülesannete täitmist. Samuti lisasid eriarvamusele jäänud kohtunikud, et üldkogu seisukoht, mille kohaselt võib põhiseaduses sätestatud õigusemõistmiseks mitteolevaid, kuid siiski kohtu ülesandena määratletud funktsioone täita mistahes kohtuametnik, mitte vastava haridusega, pädev ja sõltumatuse garantiidega kohtunik, ei ole kooskõlas ei grammatilise, süstemaatilise ega ka eesmärgipärase põhiseaduse tõlgendamisega.⁴³

Eeltoodud eriarvamustega nõustus paljuski ka riigikohtunik Peeter Roosma eriarvamuses nr [2-17-10423/23](#), öeldes, et mõistet „kohus“ ei ole sisustatud põhiseaduse tõlgendamise praktikas päris järjekindlalt ning nentides selle paratamatust. Eriarvamuse kohaselt, kui MTÜ registrist kustutamine ka ei oleks õigusemõistmine, nõuaks põhiseaduse viidatud säte ikkagi, et seda teeks kohus. Kas MTÜ registrist kustutamise määruse tegemine kohtunikuabi poolt on põhiseaduse § 48 lg 4 kontekstis lubatav seetõttu, et „kohtus“ võib õigusemõistmiseks mitteolevaid toiminguid teha ka kohtunikuabi, või seetõttu, et kohtunikuabi määrust on võimalik vaidlustada „päris kohtus“, on kaks argumenteerimistrada, mis antud juhul viivad sama tulemuseni.⁴⁴

Eriarvamuses nr [2-17-10423/25](#) leidsid riigikohtunikud Peeter Jerofejev, Henn Jõks, Ants Kull, Villu Kõve ja Malle Seppik, et regulatsioon, mis nõuab kõigilt MTÜ-delt erisusi arvestamata majandusaasta aruande koostamist ja registripidajale esitamist, ei ole kooskõlas põhiseadusega. Eriarvamusele jäänud kohtunike arvates ei ole ühinemisvabaduse proportsionaalne riive see, kui riik nõuab kõigilt MTÜ-delt, sõltumata nende tegevusest, suuruselt, saadavatest toetustest jm asjaoludest ühesugust täiemahulist aruandlust. Samuti eksib kõigilt MTÜ-delt majandusaasta aruande koostamise nõudmine ja registripidajale esitamise kohustus registrist kustutamise (ja seejuures tegevuse ennistamise võimatusega) või trahvimise ähvardusel ka ühinguvabadusega kaasneva privaatautonomia põhimõtte vastu, mille kohaselt peaksid MTÜ liikmed ise saama otsustada MTÜ tegevuse korraldamise üle, mh otsustada, kas ja millist aruandlust nad vajalikuks peavad. Eriarvamuse kohaselt pole põhiseaduspärane ka regulatsioon (MTÜS § 78 lg 3, dokumentide esitamise korra § 2 lg 2, § 10 lg 1 p 2 ja § 12 lg 1 ning kodukorra § 26 lg 1 ja § 34 lg 12), mille koostoimes ei ole registripidajale jäetud võimalust võtta vastu majandusaasta aruandeid muul viisil kui elektrooniliselt aruandluskeskkonna kaudu esitatuna.⁴⁵

⁴³ RKÜKo 02.10.2018, 2-17-10423/20, riigikohtunike Nele Parrest ja Ivo Pilvingu eriarvamus, p-d 3–5.

⁴⁴ RKÜKo 02.10.2018, 2-17-10423/20, riigikohtunik Peeter Roosma eriarvamus.

⁴⁵ RKÜKo 02.10.2018, 2-17-10423/20, riigikohtunike Peeter Jerofejevi, Henn Jõksi, Ants Kulli, Villu Kõve ja Malle Seppiku eriarvamus, p-d 1, 4 ja 13.